ISSN: 2717-3216 *Volume 13, Issue 2 (2026),38-52* https://www.ijfpjournal.ir/

Iranian Journal of Family Psychology

Research Paper

https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2089459.1548

The Development and Validation of the Functional Marital Relationship Scale based on Minuchin's Structural Theory

Reza Ghasemi Jobaneh [1*], Saba Siyahmansour [2], Mojtaba Janalipor Chenarrodkhani [3]

1. Assistant Professor of Counseling, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran
2. M.A Student in Family Counseling, Lorestan University, Khorramabad, Iran
3. M.A in Family Counseling, Uuniversity of Guilan, Rasht, Iran

Article Info.

Received: 6 March 2026

Revised: 15 May 2026

Accepted: 11 July 2026

Keywords:

Functional,

Marital Relationship,

Minuchin,

Structural theory,

Validation

Abstract

Abstract:

According to Minuchin's theory, the marital relationship possesses characteristics whose assessment is essential for family counselors to implement constructive interventions. The present study aimed to develop and validate the functional Marital Relationship Scale based on Minuchin's structural theory. In this correlational study, the statistical population consisted of teachers living in Rasht. In the present study, 280 people were selected for exploratory factor analysis and 200 people for confirmatory factor analysis using voluntary sampling method. They responded to the Functional Marital Relationship Scale (FMRS), Relationship Quality Scale (RQ), and Couple Burnout Measurement (CBM). Data were analyzed using SPSS and AMOS software. Content validity was confirmed based on the Content Validity Ratio (CVR) and Content Validity Index (CVI). Exploratory factor analysis showed that the Functional Marital Relationship Scale consists of three factors: Constructive Communication, Clear Boundaries, and Acceptance of differences. The results of confirmatory factor analysis also confirmed the three-factor structure. Furthermore, correlations were found between the Functional Marital Relationship Scale and Marital Quality ($r = 0.82$, $p < 0.01$) and Couple Burnout ($r = -0.66$, $p < 0.01$). Therefore, convergent and divergent validity were confirmed. Discriminant validity was also confirmed based on the Fornell-Larcker criterion. The reliability coefficients using Cronbach's alpha for the subscales of constructive communication, clear boundaries, and acceptance of differences were reported as 0.92, 0.84, and 0.88, respectively, while the composite reliability (CR) values were 0.89, 0.81, and 0.86, respectively. Accordingly, it is recommended that family counselors utilize the Functional Marital Relationship scale for assessment and intervention.

*Corresponding author:
Email: ghasemi.r@lu.ac.ir

How to Cite:
Ghasemi Jobaneh, R., Siyahmansour, S. & Janalipor Chenarrodkhani, M. (2026). The Development and Validation of the Functional Marital Relationship Scale based on Minuchin's Structural Theory. *Iranian Journal of Family Psychology*, *13*(2), 38–52. https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2089459.1548

©The Author(s). Published by Family Psychology Association of Iran.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ISSN: 2717-3216 https://www.ijfpjournal.ir/

روانشناسی خانواده

دوره سیزدهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

ساخت و اعتباریابی مقیاس رابطه زناشویی کارآمد بر اساس نظریه ساختاری مینوچین

رضا قاسمی جوبنه[1*]، صبا سیاه منصور[2]، مجتبی جانعلی‌پور چناررودخانی[3]

۱. استادیار مشاوره، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران
۳. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۴۰۵/۰۱/۰۶

بازنگری: ۱۴۰۵/۰۲/۰۲

پذیرش: ۱۴۰۵/۰۴/۲۰

کلیدواژه‌ها:

اعتباریابی،

رابطه زناشویی،

کارآمد،

مینوچین،

نظریه ساختاری

چکیده

طبق نظریه مینوچین رابطه زوجی از ویژگی‌هایی برخوردار است که ارزیابی آن برای مشاوران خانواده به‌منظور مداخله سازنده ضروری است. هدف پژوهش حاضر نیز ساخت و اعتباریابی مقیاس رابطه زناشویی کارآمد بر اساس نظریه ساختاری مینوچین بود. در این مطالعه همبستگی، جامعه آماری را معلمان ساکن رشت تشکیل دادند. در پژوهش حاضر برای تحلیل عاملی اکتشافی ۲۸۰ نفر و برای تحلیل عاملی تأییدی ۲۰۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری داوطلبانه انتخاب شدند و به مقیاس رابطه زناشویی کارآمد (FMRS)، پرسش‌نامه کیفیت روابط زوجین (RQ) و ابزار سنجش فرسودگی زناشویی (CBM) پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و AMOS تحلیل شد. روایی محتوایی بر اساس شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR) و شاخص روایی محتوایی (CVI) تأیید شد. تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که مقیاس رابطه زناشویی کارآمد از سه عامل ارتباط سازنده، مرز مشخص و پذیرش تفاوت‌ها تشکیل شده است و نتایج تحلیل عامل تأییدی نیز ساختار سه عاملی را تأیید کرد. همچنین بین رابطه زناشویی کارآمد با کیفیت رابطه زناشویی ($r= ۰/۸۲, p <۰/۰۱$) و و فرسودگی زناشویی ($r= -۰/۶۶, p <۰/۰۱$) همبستگی وجود داشت؛ بنابراین روایی همگرا و واگرا تأیید شد. روایی واگرا براساس معیار فورنل و لارکر نیز تأیید شد. پایایی با ضریب آلفای کرونباخ برای عامل‌های ارتباط سازنده، مرز مشخص و پذیرش تفاوت‌ها به‌ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۴ و ۰/۸۸ و پایایی ترکیبی نیز به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ گزارش شد. براین‌اساس، پیشنهاد می‌شود مشاوران خانواده از مقیاس رابطه زناشویی کارآمد برای ارزیابی و مداخله استفاده کنند.

*نویسنده مسئول:

پست الکترونیکی: ghasemi.r@lu.ac.ir

استناد به این مقاله:

قاسمی جوبنه، رضا، سیاه منصور، صبا و جانعلی پور چناررودخانی، مجتبی (۱۴۰۵). ساخت و اعتباریابی مقیاس رابطه زناشویی کارآمد بر اساس نظریه ساختاری مینوچین. *روانشناسی خانواده*، ۱۳(۲)، ۵۲-۳۸

مقدمه

خانواده‌درمانی ساختاری[۱] به‌عنوان یکی از رویکردهای غالب در مداخله سیستمی خانواده توسط Minuchin (1974) ایجاد شد. خانواده‌درمانی ساختاری به‌عنوان رویکردی برای شناخت و درمان مشکلات رفتاری در بستر خانواده، رفتارهای فردی را تابع بافت تعاملی خانواده می‌داند، خانواده را محور درمان قرار می‌دهد و بر به‌کارگیری فنون عملی برای ایجاد تغییر تکیه دارد (Colapinto, 2019). تمرکز این رویکرد بر اصلاح الگوهای تعاملی، دستیابی به تعادل بهینه و ساختار کارآمد در خانواده است (Minuchin, 1974). همچنین خانواده‌درمانی ساختاری به دنبال توضیح مشکلات در شبکه‌های ارتباطی است، ازاین‌رو بر کمک به خانواده جهت کارآمدتر شدن در مراقبت از اعضای خود و در برخورد با دنیای بیرون ارزش قائل است (Colapinto, 2019) و به‌عنوان یکی از پرکاربردترین مدل‌های خانواده‌درمانی بر ایجاد تغییر در جنبه‌های ساختاری و کارکردی خانواده تمرکز دارد و موجب بازسازی مرزهای ناسالم از طریق تنظیم مناسبات قدرت و اصلاح سلسله‌مراتب ناکارآمد در روابط خانوادگی می‌شود (Thayyil & Rani, 2021). مطالعات انجام شده بیانگر آن است که خانواده‌درمانی ساختاری موجب افزایش مؤلفه‌های انسجام و سازگاری زوج‌ها می‌شود (Delghandi & Namani, 2024)، بر کاهش میزان تعارضات زناشویی و بهبود الگوهای ارتباطی و در نتیجه کاهش طلاق عاطفی و افزایش سازگاری زناشویی مؤثر است (Sabzevari et al., 2023) و به‌عنوان شیوه درمانی مناسب جهت افزایش تحمل پریشانی (Arab et al., 2025) و بهبود انطباق‌پذیری، انسجام خانوادگی و راهبردهای مقابله سازنده در زوج‌های دارای نارضایتی زناشویی (Namani & Dehmardeh, 2020) به کار برده می‌شود.

یکی از مباحث اصلی خانواده‌درمانی ساختاری تمرکز بر کارکردهای زیرمنظومه زناشویی[۲] است که برآورده ساختن نیازهای یکدیگر در یک رابطه امن زوجی و ارائه حمایت روانی - اجتماعی جزو وظایف اصلی آن است (Delghandi & Namani, 2024). زیرمنظومه زناشویی به‌عنوان پناهگاهی در برابر فشارهای بیرونی و بستری برای تعامل با سایر نظام‌های اجتماعی زمینه‌ساز یادگیری، خلاقیت و رشد زوج‌ها می‌شود و در این فرایند همسران ممکن است جنبه‌های خلاقانه یکدیگر را شکوفا سازند و بهترین ویژگی‌های هم را تقویت کنند؛ بااین‌حال، زوج‌ها ممکن است جنبه‌های منفی یکدیگر را نیز فعال سازند، به‌طوری‌که به‌جای پذیرش طرف مقابل همان‌گونه که هست، بر اصلاح همسر پافشاری کنند و صلاحیت و شایستگی او را زیر سؤال ببرند. در این میان ممکن است که الگوی تعاملی غیرسازنده «وابسته - حامی» شکل گیرد و براین‌اساس یک فرد وابستگی باقی می‌ماند تا احساس «حامی بودن» در شریک زندگی‌اش حفظ شود (Minuchin, 1974).

زوج‌درمانی ساختاری[۳] نیز برای درمان زوج‌ها از خانواده‌درمانی ساختاری ناشی شده است و تأکید زیادی بر بهبود عملکرد زیرمنظومه زناشویی و کیفیت رابطه دارد، به‌طوری‌که در یک رابطه زناشویی کارآمد برون‌سازی متقابل[۴] (شامل وابستگی، همکاری و سازش متقابل بین زوج‌ها) به‌خوبی رخ دهد (Gurman et al., 2015). کیفیت رابطه زناشویی شامل ارزیابی کلی فرد از ازدواج خود است (Fincham & Bradbury, 1987). در نظریه مینوچین از اصطلاح کارآمدی برای کیفیت بالای رابطه زناشویی استفاده شده است. براین‌اساس رابطه زناشویی کارآمد دارای ویژگی‌های مشخصی (Minuchin, 1974) همچون مرزهای مشخص و شفاف[۵] (نفوذپذیری کافی برای تبادل با محیط و تفکیک به‌اندازه برای شکل‌گیری هویت زوجی) و تحمل و استقبال نسبت به تفاوت‌های شریک به‌عنوان یک فرصت است؛ ازسوی‌دیگر رابطه زناشویی ناکارآمد دارای مرزهای پراکنده[۶] (فقدان یکپارچگی و هویت زوجی) یا سفت‌وسخت[۷] (جدایی زوج از محیط خود) هستند و تحمل پایینی نسبت به تفاوت بین شرکا وجود دارد

۱. Structural family therapy
۲. Spousal subsystem
۳. Structural couple therapy
۴. Mutual accommodation
۵. Clear
۶. Diffuse
۷. Rigid

(Gurman et al., 2015). درواقع زوج‌ها برای رفع نیازهای یکدیگر و برای مقابله بهتر در برابر فشارهای گوناگون زندگی، به یکدیگر نیاز دارند که لازمه آن مراقبت از زیرمنظومه زناشویی است (Minuchin, 1974).

همچنین زوج‌های کارآمد از مهارت‌های حل مسئله برای مواجهه سازنده با مشکلات و چالش‌های ارتباطی برخوردار هستند، درنتیجه بروز آسیب‌هایی همچون مثلث‌سازی[۸] (یک صف‌بندی غیرسازنده که در آن مثلاً زن یا شوهر شخص یا چیز سومی را برای کاهش تنش زوجی وارد رابطه می‌کنند) و بیراهه‌روی[۹] (تغییر مسیر تعارض بین زوج‌ها و درگیر فرد یا چیز دیگر به دلیل اجتناب از روبه‌رویی با اختلاف اصلی) کاهش پیدا می‌کند (McCauley & Fosco, 2022). زوج‌درمانی ساختاری برای طیف وسیعی از زوج‌ها که به‌صورت سنتی یا مدرن ازدواج کرده‌اند و همچنین برای زوج‌هایی که جهت تسهیل فرایند جدایی خود به دنبال درمان هستند و یا خواهان تداوم رابطه و با هم ماندن‌اند، قابل‌استفاده است (Gurman et al., 2015). در این رویکرد درمانی زن و شوهر به این درک می‌رسند که ضمن پذیرش وابستگی متقابل به یکدیگر، همچون یک تیم عمل کنند (Delghandi & Namani, 2024)؛ بنابراین در زوج‌درمانی ساختاری، تمرکز اصلی بر زیرمنظومه زناشویی و مرزهای حاکم بر آن و نحوه مواجهه زوج‌ها با چالش‌های زندگی زوجی معطوف است و درمانگر در مواجهه با الگوهای ناکارآمد با ارزیابی دقیق و مداخلات لازم، در راستای بهبود رابطه زناشویی کارآمد اقدام می‌کند (Gurman et al., 2015). در همین راستا مطالعات نشان داده‌اند که زوج‌درمانی ساختاری موجب بهبود مهارت‌های درون‌فردی و بین‌فردی و عملکرد خانواده (Sadatmand et al., 2024) و کاهش پایدار مشکلات رفتاری (Dehghani & Bernards, 2022) و تعارضات زناشویی (Mohammadi et al., 2020) می‌شود که به‌تبع آن موجب غنی‌سازی زندگی زوجی می‌شود.

ارزیابی در فرایند ازدواج، در تمامی مراحل آن (یعنی پیش از ازدواج، حین ازدواج و پس از آن) از اهمیت بسزایی برخوردار است و می‌تواند بستر یک مداخله سازنده با هدف بهبود رابطه زوج‌ها را فراهم آورد (Finn, 2015). در این میان، یکی از ابزارهای مؤثر برای ارزیابی و گردآوری اطلاعات در زوج‌ها، استفاده از مقیاس‌ها و پرسش‌نامه‌های معتبر است که به‌عنوان مکمل مصاحبه، می‌تواند نقش پشتیبان برای مشاور و درمانگر ایفا کند. مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که در حوزه نظریه‌های اصیل خانواده و زوج‌درمانی، به‌ویژه نظریه ساختاری مینوچین، باوجوداینکه همچنان به طور گسترده توسط مشاوران و درمانگران به کار گرفته می‌شود، اما ابزارهای موجود اندک هستند. در همین راستا پژوهشی با هدف ساخت و هنجاریابی پرسش‌نامه مرزهای ارتباطی خانواده بر مبنای نظریه خانواده‌درمانی ساختاری مینوچین بر روی نوجوانان انجام شد و نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که سه عامل مرزهای بهنجار، مرزهای به‌هم‌تنیده و مرزهای گسسته ۶۲/۲۸ درصد از واریانس مرزهای ارتباطی خانواده را تبیین می‌کنند و نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که عوامل استخراج‌شده با توان خوبی مرزهای ارتباطی خانواده را اندازه‌گیری می‌کنند. نتایج پایایی، روایی همگرا و تشخیصی مؤلفه‌های مرزهای ارتباطی خانواده نیز نشان داد که گویه‌ها در سنجش مرزهای ارتباطی خانواده دارای دقت کافی هستند و از این پرسش‌نامه می‌توان در مشاوره خانواده جهت پژوهش‌های مرتبط و اتخاذ راهبردهای درمانی استفاده کرد (Kiani Chalmardi et al., 2021)؛ بنابراین ساخت مقیاس‌های معتبر به زبان فارسی می‌تواند دامنه انتخاب مشاوران و درمانگران را افزایش داده و کیفیت جلسات درمانی را ارتقا بخشد. همچنین خانواده با پیوند زناشویی آغاز می‌شود و ایجاد و حفظ رابطه زناشویی کارآمد که از دغدغه‌های اساسی زوج‌ها برای دستیابی به ازدواجی موفق است (Tamannaeifar et al., 2025)، پیش‌نیاز شکل‌گیری خانواده‌ای سالم به شمار می‌رود. ازسوی‌دیگر، تعارضات زناشویی به‌عنوان یکی از چالش‌های تهدیدکننده روابط زوج‌ها، تأثیرات منفی بر سلامت روان و کارکرد خانواده دارد (Pamenari et al., 2025; Khanjani Veshki et al., 2026).

باتوجه‌به این موارد، ابزاری که بتواند باتکیه‌بر یکی از نظریه‌های شناخته شده که با پیشینه‌های فرهنگی مختلف نیز سازگار است (Navarre, 1998)، بر رابطه زناشویی کارآمد تمرکز کند، ضروری است و ازآنجایی‌که مقیاسی که بر اساس نظریه مینوچین به‌صورت اختصاصی به ارزیابی رابطه زناشویی زوج‌ها بپردازد، وجود ندارد؛ پژوهش ضمن مرور مفاهیم اساسی زوج‌درمانی

۸. Triangulation
۹. Detouring

ساختاری مینوچین، به ساخت و اعتباریابی «مقیاس رابطه زناشویی کارآمد» بر اساس نظریه ساختاری مینوچین پرداخته است تا ابزاری جدید و متناسب با فرهنگ ارائه دهد.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

مطالعه حاضر از نوع همبستگی جهت ساخت و اعتباریابی مقیاس بود. جامعه آماری این پژوهش را معلمان مقطع متوسطه شهر رشت در اردیبهشت ۱۴۰۴ تشکیل داده‌اند. در پژوهش حاضر دو بار نمونه‌گیری با استفاده از روش داوطلبانه برای تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی انجام شده است. حداقل حجم نمونه موردنیاز برای تحلیل عاملی اکتشافی ۲۰۰ نفر تعیین شده و ۳۰۰ نفر به‌عنوان نمونه‌ای خوب توصیه شده است (Comrey & Lee, 1992)، در پژوهش حاضر ۳۰۰ نفر انتخاب شدند و در نهایت ۲۸۰ پرسش‌نامه وارد تحلیل نهایی شد. همچنین حداقل حجم نمونه برای تحلیل عاملی ۳ تا ۲۰ برابر تعداد متغیرها توصیه شده است و باتوجه‌به اینکه مقیاس نهایی پژوهش حاضر دارای ۳ عامل و ۱۵ گویه است و ۱۰ برابر آن یعنی ۱۸۰ مورد باید انتخاب می‌شد، اما برای افزایش روایی بیرونی حجم نمونه ۲۰۰ نفر تعیین شد (Mundfrom et al., 2005). روش اجرای پژوهش بدین ترتیب بود که پس از هماهنگی‌های لازم لینک پرسش‌ها به‌صورت مجازی در اختیار معلمان قرار گرفت و حدوداً ۱۵ دقیقه به ابزارها به‌صورت برخط پاسخ دادند. ملاک‌های ورود به این پژوهش عبارت بود از رضایت آگاهانه، عدم ابتلا به اختلالات روان‌شناختی و نداشتن اختلافات شدید زناشویی در طول ۱ ماه اخیر (بر اساس خود گزارش‌دهی) و ملاک خروج نیز پاسخ ناقص به پرسش‌ها بود. در این پژوهش اصول اخلاقی رعایت شد؛ به این شکل که پیش از ارسال لینک، توضیحات لازم درباره ماهیت صرفاً پژوهشی ابزارها ارائه گردید و ملاحظات اخلاقی برگرفته از بیانیه هلسینکی (Helsinki declaration)، از جمله کسب رضایت آگاهانه، تشریح اهداف مطالعه برای شرکت‌کنندگان، حفظ محرمانگی داده‌ها و امکان خروج داوطلبانه از پژوهش به‌دقت رعایت شد.

برای تهیه مقیاس ابتدا با تمرکز بر واژگان کلیدی همچون «زوج»، «زیرمنظومه زناشویی»، «رابطه زناشویی»، و «زوج کارآمد» در منابع مرتبط با خانواده‌درمانی ساختاری (Minuchin, 1974) و زوج‌درمانی ساختاری (Gurman et al., 2015)، یک مرور ادبیات صورت گرفت و در همین راستا فرم اولیه ۲۶ عبارتی به‌صورت طیف لیکرت ۶ درجه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) تهیه شد؛ سپس فرم مقدماتی مقیاس در اختیار ۸ متخصص مشاوره خانواده (دارای مدرک دکتری تخصصی در رشته مشاوره یا روان‌شناسی، دارای پروانه از سازمان نظام روان‌شناسی، دارای تجربه کاری در حیطه مشاوره خانواده و زوج‌درمانی) قرار گرفت تا روایی محتوایی با استفاده از شاخص نسبت روایی محتوایی[۱۰] (CVR) و شاخص روایی محتوایی[۱۱] (CVI) تأیید شود. بر اساس جدول Lawshe (1975) باتوجه‌به مشارکت ۸ متخصص، حداقل مقدار قابل‌قبول برای CVI برابر با ۰/۷۵ تعیین شد. در همین راستا نتایج CVR نشان داد که تمامی گویه‌ها (چون از دیدگاه متخصصان تکراری تلقی شدند و یا ارتباط مستقیمی با سازه‌های نظریه مینوچین نداشتند) از عدد جدول Lawshe (1975) برابر با ۰/۷۵ بزرگ‌تر بود؛ بنابراین از نظر متخصصان این گویه‌ها ضروری ارزیابی شدند. نتایج CVI (Waltz & Bausell, 1981) نیز نشان داد گویه‌های موجود از ۰/۷۹ بزرگتر هستند که بدین معنی است از نظر متخصصان گویه‌ها مرتبط، واضح و ساده بودند. بر همین اساس مقیاس از روایی محتوایی مطلوب برخوردار بود. در مرحله بعد، ۲۰ شرکت‌کننده (غیر از نمونه نهایی پژوهش حاضر) به‌صورت آزمایشی مقیاس را تکمیل کردند و از نظر آن‌ها نیز تمامی گویه‌ها شفاف و قابل‌فهم بود؛ در نتیجه روایی صوری ابزار نیز تأیید شد.

در پژوهش حاضر برای روایی همگرا از پرسش‌نامه کیفیت رابطه زوجین و برای روایی واگرا از ابزار سنجش فرسودگی زناشویی استفاده شد.

---

۱۰. Content validity ratio
۱۱. Content validity index

ابزار سنجش

مقیاس رابطه زناشویی کارآمد (FMRS)[۱۲]: نسخه نهایی رابطه زناشویی کارآمد دارای ۱۵ گویه در یک طیف لیکرت ۶ درجه‌ای (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی موافقم، تا حدودی مخالفم، مخالفم، کاملاً مخالفم) است. دامنه نمرات بین ۱۵ تا ۹۰ است و نمرات بیشتر بیانگر رابطه زناشویی کارآمد است. این مقیاس دارای سه بعد ارتباط سازنده (گویه‌های ۱ تا ۷)، مرز مشخص (گویه‌های ۸ تا ۱۲) و پذیرش تفاوت‌ها (گویه‌های ۱۳ تا ۱۵) است. روایی محتوایی بر اساس CVR و CVI نشان داد که مقیاس از روایی محتوایی مطلوب برخوردار بود. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که مقیاس رابطه زناشویی کارآمد از سه عامل ارتباط سازنده (گویه‌های ۱ تا ۷)، مرز مشخص (گویه‌های ۸ تا ۱۲) و پذیرش تفاوت‌ها (گویه‌های ۱۳ تا ۱۵) تشکیل شده است و نتایج تحلیل عامل تأییدی نیز ساختار سه عاملی را تأیید کرد (بارهای عاملی بین ۰/۵۶ و ۰/۸۷). همچنین نتایج نشان داد که بین رابطه زناشویی کارآمد و کیفیت رابطه زناشویی همبستگی مثبت و معنادار ($r= ۰/۸۲, p <۰/۰۱$) و بین رابطه زناشویی کارآمد و فرسودگی زناشویی همبستگی منفی و معنادار وجود دارد ($r= -۰/۶۶, p <۰/۰۱$)؛ بنابراین روایی همگرا و واگرا تأیید شد. ریشه دوم AVE عامل‌ها نیز بزرگ‌تر از مقدار ضریب همبستگی با سایر عامل‌ها در مدل محسابه شد و روایی واگرا بر اساس روش Fornell & Larcker (1981) تأیید شد. همچنین پایایی مقیاس نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای عامل‌های ارتباط سازنده، مرز مشخص و پذیرش تفاوت‌ها به‌ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۸۴ و ۰/۸۸ و پایایی ترکیبی نیز به‌ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ گزارش شد.

ابزار فرسودگی زناشویی (CBM)[۱۳]: در پژوهش حاضر به‌منظور بررسی میزان فرسودگی زناشویی از ابزار فرسودگی زناشویی که توسط Pines در سال ۱۹۹۶ ساخته شده، استفاده شده است. این ابزار ۲۱ گویه و سه خرده مقیاس به نام‌های خستگی جسمانی، خستگی روانی و خستگی هیجانی دارد و با جمع آن‌ها نمره کلی فرسودگی زناشویی به دست می‌آید. تمامی پرسش‌ها بر روی یک مقیاس لیکرت ۷ درجه‌ای از یک تا هفت پاسخ داده می‌شود. بررسی انجام شده در ایران نشان داد که این ابزار از روایی و پایایی قابل‌قبولی برخوردار است (Navidi, 2006).

پرسش‌نامه کیفیت روابط زوجین (RQS[۱۴]**):** پرسش‌نامه کیفیت روابط زوجین توسط Chonody et al. (2018) ساخته شده و ۹ گویه دارد و بر روی یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از یک تا پنج پاسخ داده می‌شود (نمرات بیشتر بیانگر کیفیت رابطه زوجی بالاتر است) که شامل جنبه‌های مثبت روابط زوج، ارزیابی درک فرد از رابطه و نیازها و انتظارات زوج را مورد بررسی قرار می‌دهد. بررسی انجام شده در ایران نشان داد که با روایی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی (دارای ساختار تک عاملی همچون نسخه اصلی) و پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۰ معتبر گزارش شد (Taqizadeh Firouzjaei et al., 2018).

در پژوهش حاضر پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) تعیین گردید. روایی سازه از طریق تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و روایی همگرا و واگرا از طریق ضریب همبستگی پیرسون، میانگین واریانس استخراج شده (AVE) و معیار Fornell and Larcker (1981) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳ و Amos نسخه ۲۴ در سطح معناداری ۰/۰۱ تحلیل شدند.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان بخش اول پژوهش حاضر ۱۹۰ نفر مرد و ۹۰ نفر زن متأهل با میانگین و انحراف معیار سنی برابر با ۳۶/۲۴ و ۹/۳۲ در دامنه بین ۲۶ تا ۶۰ سال، طول مدت ازدواج برابر با ۱۰/۶۳ سال و سطح تحصیلات ۱۳ نفر دکتری، ۹۸ نفر کارشناسی

۱۲. Functional Marital Relationship Scale
۱۳. Couple Burnout Measurement
۱۴. Relationship Quality Scale

ارشد و ۱۶۹ نفر کارشناسی بودند. شرکت‌کنندگان بخش دوم پژوهش نیز ۱۳۸ نفر مرد و ۶۲ نفر متأهل با میانگین و انحراف معیار سنی برابر با ۳۵/۴۹ و ۸/۹۰ در دامنه بین ۲۵ تا ۶۰ سال، طول مدت ازدواج برابر با ۹/۷۹ سال و سطح تحصیلات ۹ نفر دکتری، ۷۰ نفر کارشناسی ارشد و ۱۲۱ نفر کارشناسی بودند.

پس از بررسی روایی محتوایی گویه‌ها بر اساس CVR و CVI، گویه‌های واجد شرایط برای بررسی ساختار عاملی وارد مرحله تحلیل عاملی اکتشافی شدند. بدین ترتیب ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA) و چرخش واریماکس (Varimax) اجرا شد و نتایج نشان داد که ۷ گویه دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴۰ محاسبه شدند یا اینکه بر روی بیش از یک عامل قرار گرفتند، درنتیجه از ادامه روند اعتباریابی حذف شدند. بر اساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی بر روی ۱۵ گویه باقی‌مانده، مقدار شاخص Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) برابر با ۰/۹۴ گزارش شد؛ باتوجه‌به اینکه این مقدار از ۰/۷۰ بالاتر است، نشانگر کفایت نمونه است. همچنین آزمون بارتلت (Bartlett) نیز در سطح ۰/۰۰۱ معنادار گزارش شد که نشانگر عدم همبستگی صفر بین گویه‌ها است. جدول ۱، واریانس عوامل استخراج‌شده را نشان می‌دهد.

جدول ۱. واریانس عوامل استخراج‌شده

عامل‌ها	مقدار ویژه اولیه			مجذورات عوامل استخراج‌شده پس از چرخش		
	کل	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	۸/۸۲	۵۸/۸۱	۵۸/۸۱	۵/۰۰	۳۳/۳۵	۳۳/۳۵
۲	۱/۱۳	۷/۵۵	۶۶/۳۷	۳/۰۰	۲۰/۰۳	۵۳/۳۹
۳	۱/۰۳	۶/۸۷	۷۳/۲۴	۲/۹۷	۱۹/۸۵	۷۳/۲۴

جدول ۱ نشان می‌دهد که ۳ عامل دارای ارزش بیشتر از ۱ هستند. عامل اول با مقدار ویژه ۸/۸۲ توانست ۵۸/۲۳ درصد از کل واریانس مقیاس را تبیین کند، عامل دوم با مقدار ویژه ۱/۱۳ توانست ۷/۵۵ درصد از واریانس کل مقیاس را پیش‌بینی نماید و عامل سوم نیز با مقدار ویژه ۱/۰۳ توانست ۶/۸۷ درصد از واریانس کل مقیاس را پیش‌بینی نماید؛ درمجموع ۳ عامل استخراج‌شده توانستند ۷۳/۲۴ درصد از واریانس مقیاس را تبیین کنند. نمودار ۱، نشانگر نمودار سنگ‌ریزه است.

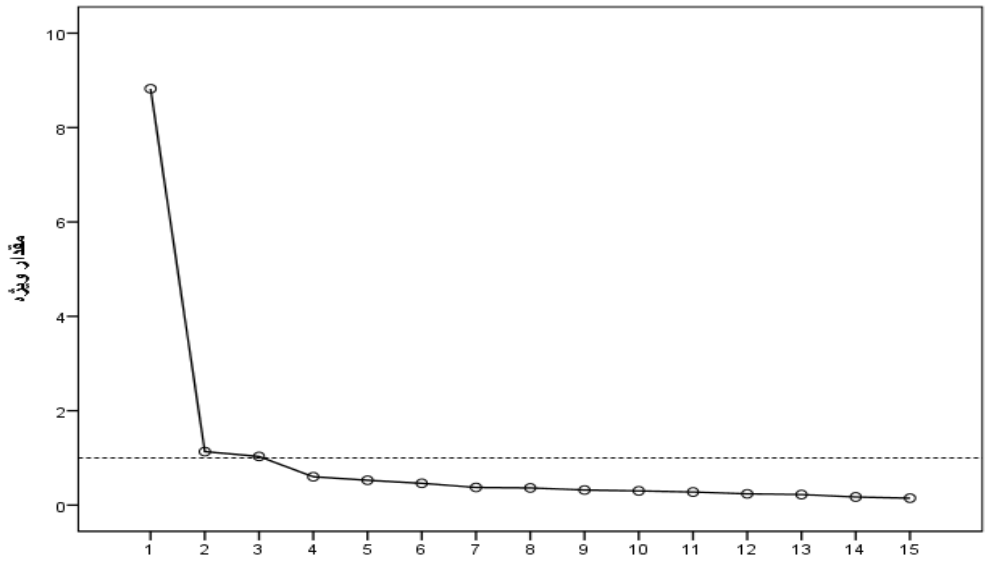

نمودار ۱. نمودار سنگ‌ریزه

نمودار ۱، نشانگر نمودار سنگ‌ریزه است که تعداد عامل‌های استخراج‌شده با مقدار ویژه بالاتر از ۱، قابل‌مشاهده است (۳ عامل). جدول ۲، ماتریس چرخش‌یافته را گزارش می‌دهد.

جدول ۲. ماتریس چرخش‌یافته

شماره	گویه	عامل‌ها		
		۱	۲	۳
۱	ما برای داشتن رابطه رضایت‌بخش تغییراتی در خودمان ایجاد کرده‌ایم.	۰/۷۴	–	–
۲	من و همسرم گاهی اوقات برای داشتن یک رابطه زناشویی رضایت‌بخش از خواسته‌های صرفاً فردی خودمان می‌گذریم.	۰/۶۸	–	–
۳	به نظر من خودخواهی در رابطه زناشویی باعث فاصله‌گیری زن و شوهر از یکدیگر می‌شود.	۰/۷۴	–	–
۴	اشکالی ندارد گاهی اوقات نیازهای همسرم بر خواسته‌های من اولویت داشته باشد.	۰/۶۹	–	–
۵	من و همسرم در صورت بروز مشکل، مستقیماً با یکدیگر صحبت می‌کنیم تا به یک راه‌حل مشترک برسیم.	۰/۷۸	–	–
۶	در زمان تعارض به‌جای اجتناب از مشکل، از راه‌حل‌های منطقی و سازنده استفاده می‌کنیم.	۰/۷۷	–	–
۷	اگر نتوانم اختلافم با همسرم را مدیریت کنم، به‌جای پرت‌کردن حواسم به مسائل دیگر (مثلاً به فرزندم نزدیک‌تر شوم یا بیشتر درگیر کارهای بیرون از خانه شوم)، سعی می‌کنم با همسرم درباره آن صحبت کنم و راه‌حلی بیابم.	۰/۷۷	–	–
۸	هر زمانی که به همسرم نیاز دارم، به‌راحتی می‌توانم به او دسترسی داشته باشم.	–	۰/۶۴	–
۹	من و همسرم اجازه نمی‌دهیم که دیگران بی‌دلیل در زندگی ما دخالت کنند.	–	۰/۸۳	–
۱۰	من و همسرم به حریم شخصی یکدیگر احترام می‌گذاریم.	–	۰/۶۶	–
۱۱	بین من و همسرم با دیگران (مثلاً فرزندان، خانواده‌ها، اقوام) مرز مشخص وجود دارد.	–	۰/۶۷	–
۱۲	من و همسرم با دیگران (مثلاً خانواده خود و همسر) ارتباط متقابل و سازنده داریم.	–	۰/۵۹	–
۱۳	تفاوت‌های بین من و همسرم به رشد ما کمک کرده است.	–	–	۰/۷۹
۱۴	تفاوت‌ها در زندگی زناشویی به افزایش کیفیت رابطه کمک می‌کند.	–	–	۰/۸۶
۱۵	اختلاف‌ها و تفاوت‌های بین خودم و همسرم را فرصتی برای یادگیری مشترک می‌بینم.	–	–	۰/۸۱

جدول ۲ نشان می‌دهد که گویه‌های ۱ تا ۷ عامل اول را تشکیل دادند و «ارتباط سازنده» نام‌گذاری شد، گویه‌های ۸ تا ۱۲ عامل دوم را تشکیل دادند که «مرز مشخص» نام‌گذاری شد و گویه‌های ۱۳ تا ۱۵ نیز عامل سوم را تشکیل دادند که «پذیرش تفاوت‌ها» نام‌گذاری شد. تمامی بارهای عاملی گویه‌های مقیاس رابطه زناشویی کارآمد بین ۰/۵۹ و ۰/۸۶ گزارش شده است ($p <$ ۰/۰۱). گویه ۵ «من و همسرم در صورت بروز مشکل، مستقیماً با یکدیگر صحبت می‌کنیم تا به یک راه‌حل مشترک برسیم.» با بار عاملی ۰/۷۸، بیشترین بار عاملی را در عامل اول به خود اختصاص داد. گویه ۹ «من و همسرم اجازه نمی‌دهیم که دیگران بی‌دلیل در زندگی ما دخالت کنند.» با بار عاملی ۰/۸۳، بیشترین بار عاملی را در عامل دوم به خود اختصاص داد. گویه ۱۴ «تفاوت‌ها در زندگی زناشویی به افزایش کیفیت رابطه کمک می‌کند.» با بار عاملی ۰/۸۶، بیشترین بار عاملی را در عامل سوم به خود اختصاص داد. جدول ۳، اطلاعات توصیفی، همبستگی و پایایی مقیاس را گزارش می‌دهد.

جدول ۳ نشان می‌دهد که میانگین رابطه زناشویی کارآمد و ابعاد آن یعنی ارتباط سازنده، مرزش مشخص و پذیرش تفاوت‌ها به ترتیب برابر ۶۸/۲۳، ۳۲/۹۳، ۲۲/۶۰ و ۱۲/۶۹ با انحراف معیار به ترتیب برابر ۱۴/۳۰، ۶/۸۶، ۵/۶۴ و ۳/۵۰ است. همچنین مقدار کجی و کشیدگی رابطه زناشویی کارآمد و ابعاد آن در دامنه ۲ و ۲- قرار دارد که بیانگر آن است که داده‌های پژوهش از توزیع نرمال برخوردار است.

همان‌طور که در جدول مشخص است بین گویه‌های مقیاس رابطه زناشویی کارآمد و نمره کل مقیاس بین ۰/۶۰ و ۰/۸۳ همبستگی مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد.

جدول ۳. اطلاعات توصیفی، همبستگی و پایایی مقیاس

مقیاس	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	همبستگی با نمره کل	ضریب آلفای کرونباخ	CR	AVE
۱	۱	۶	۴/۵۷	۱/۳۰	-۱/۱۸	۰/۸۶	۰/۷۷**	-	-	-
۲	۱	۶	۴/۶۸	۱/۱۴	-۱/۰۲	۰/۹۰	۰/۷۹**	-	-	-
۳	۱	۶	۴/۹۳	۱/۰۹	-۱/۴۹	۱/۴۱	۰/۶۵**	-	-	-
۴	۱	۶	۴/۶۴	۱/۰۹	-۰/۹۶	۰/۸۳	۰/۷۹**	-	-	-
۵	۱	۶	۴/۶۷	۱/۲۲	-۱/۱۳	۰/۹۳	۰/۸۳**	-	-	-
۶	۱	۶	۴/۶۷	۱/۲۲	-۱/۱۹	۱/۰۷	۰/۸۳**	-	-	-
۷	۱	۶	۴/۷۷	۱/۱۰	-۱/۰۴	۰/۹۰	۰/۸۱**	-	-	-
۸	۱	۶	۴/۵۰	۱/۲۵	-۰/۸۶	۰/۴۰	۰/۷۶**	-	-	-
۹	۱	۶	۴/۰۳	۲/۱۳	-۰/۹۷	-۰/۵۸	۰/۶۰**	-	-	-
۱۰	۱	۶	۴/۷۰	۱/۱۵	-۰/۹۸	۰/۷۸	۰/۸۰**	-	-	-
۱۱	۱	۶	۴/۷۰	۱/۱۷	-۱/۰۵	۰/۶۳	۰/۸۱**	-	-	-
۱۲	۱	۶	۴/۶۷	۱/۱۹	-۰/۹۴	۰/۵۷	۰/۸۰**	-	-	-
۱۳	۱	۶	۴/۳۱	۱/۲۶	-۰/۵۷	-۰/۲۹	۰/۷۲**	-	-	-
۱۴	۱	۶	۴/۱۱	۱/۲۹	-۰/۴۹	-۰/۳۷	۰/۷۲**	-	-	-
۱۵	۱	۶	۴/۲۷	۱/۳۱	-۰/۳۶	-۰/۸۵	۰/۷۵**	-	-	-
ارتباط سازنده	۱۱	۴۲	۳۲/۹۳	۶/۸۶	-۱/۲۷	۱/۱۵	۰/۹۳**	۰/۹۲	۰/۸۹	۰/۵۵
مرز مشخص	۶	۳۰	۲۲/۶۰	۵/۶۴	-۰/۷۸	-۰/۲۷	۰/۸۹**	۰/۸۴	۰/۸۱	۰/۴۷
پذیرش تفاوت‌ها	۳	۱۸	۱۲/۶۹	۳/۵۰	-۰/۵۲	-۰/۴۹	۰/۸۰**	۰/۸۸	۰/۸۶	۰/۶۷
رابطه زناشویی کارآمد	۲۱	۹۰	۶۸/۲۳	۱۴/۳۰	-۱/۰۷	۰/۶۶	-	۰/۹۴	۰/۹۵	-

همچنین بین ابعاد مقیاس رابطه زناشویی کارآمد با نمره کل بین ۰/۸۰ تا ۰/۹۳ همبستگی مثبت و معنادار در سطح معناداری ۰/۰۱ وجود دارد. پایایی ارتباط سازنده، مرزش مشخص و پذیرش تفاوت‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۸۴ و ۰/۸۸ و با استفاده از CR به ترتیب برابر با ۰/۸۶، ۰/۸۱ و ۰/۸۹ گزارش شدند که بیانگر پایایی معتبر است. همچنین AVE برای عامل اول و سوم برابر با ۰/۵۵ و ۰/۶۷ که از ۰/۵۰ بیشتر است و روایی همگرا تأیید شد و برای عامل دوم نیز ۰/۴۷ گزارش شد که باتوجه‌به آنکه به ۰/۵۰ نزدیک است و مقدار CR آن از ۰/۷۰ بیشتر است، می‌توان روایی همگرای آن را قابل قبول در نظر گرفت (Lam, 2012). نتایج معیار Fornell and Larcker (1981) نیز نشان داد که ریشه دوم AVE ارتباط سازنده، مرز مشخص و پذیرش تفاوت‌ها به ترتیب برابر با ۰/۷۴، ۰/۶۹ و ۰/۸۲ است و بین مرز مشخص و ارتباط سازنده با ضریب ۰/۷۳ همبستگی در سطح ۰/۰۱، بین پذیرش تفاوت‌ها و ارتباط سازنده با ضریب ۰/۶۷ همبستگی در سطح ۰/۰۱ و بین مرز مشخص و پذیرش تفاوت‌ها با ضریب ۰/۶۱ همبستگی معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد؛ بنابراین ریشه دوم هر عامل بزرگ‌تر از مقدار ضریب همبستگی با سایر عامل‌ها در مدل است و روایی واگرا بر اساس روش Fornell and Larcker (1981) تأیید شد. جدول ۴ یافته‌های مربوط به روایی همگرا و واگرا با استفاده از همبستگی با ابزارهای مشابه را گزارش می‌دهد.

جدول ٤. روایی همگرا و واگرا

متغیر	کیفیت رابطه زناشویی	فرسودگی زناشویی
رابطه زناشویی کارآمد	۰/۸۲**	-۰/۶۶**
ارتباط سازنده	۰/۸۱**	-۰/۶۱**
مرز مشخص	۰/۷۴**	-۰/۵۸**
پذیرش تفاوت‌ها	۰/۵۵**	-۰/۵۷**
میانگین	۳۳/۵۸	۵۶/۱۴
انحراف معیار	۶/۷۵	۲۰/۶۵
کجی	-۱/۰۰	۰/۴۹
کشیدگی	۰/۷۶	-۰/۴۲
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۹۰	۰/۹۵

**P<۰/۰۱

در جدول ۴ فوق میانگین، انحراف معیار و شاخص‌های کجی و کشیدگی ارائه شده است، همان‌گونه که قابل‌مشاهده است شاخص‌های کجی و کشیدگی در دامنه ۲ الی ۲- قرار دارند و بیانگر آن است که داده‌ها دارای توزیع نرمال هستند. همچنین بین رابطه زناشویی کارآمد و ابعاد آن یعنی ارتباط سازنده، مرز مشخص و پذیرش تفاوت‌ها با کیفیت رابطه زناشویی به ترتیب برابر با ۰/۸۲، ۰/۸۱، ۰/۷۴ و ۰/۵۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ همبستگی مثبت و با فرسودگی زناشویی به ترتیب برابر با ۰/۶۶-، ۰/۶۱-، ۰/۵۸- و ۰/۵۷- در سطح معناداری ۰/۰۱ همبستگی منفی وجود دارد. این یافته‌ها بیانگر آن هستند که با افزایش رابطه زناشویی کارآمد، میزان کیفیت رابطه زناشویی افزایش پیدا می‌کند و فرسودگی زناشویی نیز کاهش پیدا می‌کند و روایی همگرا و واگرا موردتأیید قرار گرفت. جدول ۵ شاخص های برازش مربوط تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از برآورد حداکثر درست‌نمایی (MLE) را گزارش می‌دهد.

جدول ۵. شاخص‌های نیکویی برازش مدل تحلیل عاملی

مدل	X^2	Df	X^2/df	GFI	CFI	IFI	TLI	NFI	RMSEA
مدل پژوهش	۱۷۵/۶۴	۸۷	۲/۰۱	۰/۹۰	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۰۷
قابل‌قبول	-	-	۱ تا ۵	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	≥۰/۹۰	<۰/۰۸

بر اساس یافته‌های جدول ۵، شاخص X^2/df که نسبتی از مجذور خی بر درجه آزادی است برابر با ۲/۰۱ و در دامنه ۱ تا ۵ گزارش شد (کمتر از ۳)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازش فزاینده (IFI)، شاخص توکر - لوییس (TLI) و شاخص برازش هنجار شده (NFI) مساوی یا بالاتر از ۰/۹۰ گزارش شدند و ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) نیز کمتر از ۰/۰۸ برابر با ۰/۰۷ برآورد شد که همگی بیانگر آن است مدل پژوهش از برازش معتبر برخوردار است. شکل ۱ مدل پژوهش را نشان می‌دهد.

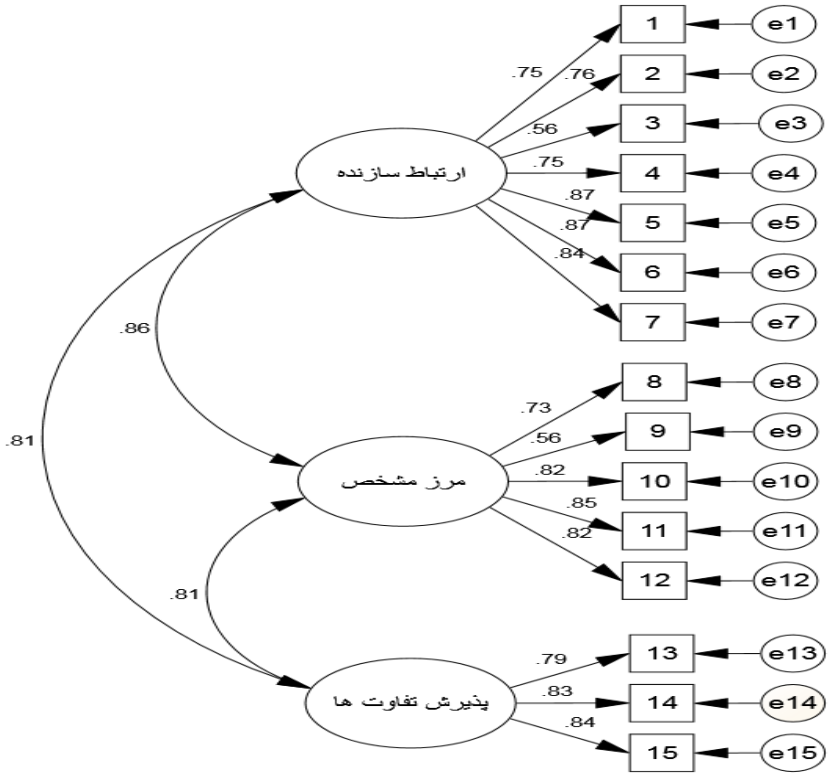

شکل ۱. مدل سه عاملی مقیاس رابطه زناشویی کارآمد

شکل ۱ مدل سه عاملی را در حالت ضرایب استاندارد گزارش می‌دهد. براین‌اساس بارهای عاملی گویه‌های مقیاس رابطه زناشویی کارآمد بین ۰/۵۶ و ۰/۸۷ محاسبه شده است ($p <$ ۰/۰۱). گویه ۹ دارای کمترین بار عاملی (۰/۵۶) و گویه‌های ۵ و ۶ دارای بیشترین بار عاملی (۰/۸۷) محاسبه شدند.

بحث

هدف پژوهش حاضر ساخت و اعتباریابی مقیاس رابطه زناشویی کارآمد بر اساس نظریه ساختاری مینوچین بود. یافته‌های پژوهش نشان داد «مقیاس رابطه زناشویی کارآمد» از سه عامل «ارتباط سازنده»، «مرز مشخص» و «پذیرش تفاوت‌ها» تشکیل شده است. «ارتباط سازنده» شامل گویه‌هایی که نمایانگر برون‌سازی متقابل (تغییرات مثبت زوج‌ها برای یکدیگر و سازگاری و همکاری در رابطه) و حل مسئله (روبرویی با مشکلات به‌جای اجتناب از آن‌ها و تلاش مشترک برای یافتن راه‌حل و پیشگیری از پاسخ‌های آسیب‌زا همچون مثلث‌سازی یا بیراهه‌روی) است که هر سه عامل به‌صورت مستقیم (Minuchin, 1974) و غیرمستقیم (Gurman et al., 2015) بر اساس نظریه مینوچین قابل تبیین است؛ درواقع همسری که در این بعد نمره بالایی کسب کند، در روابط زناشویی خود رویکردی سازنده و مشارکتی دارد و برای ارتقای رابطه زناشویی کارآمد، تلاش‌های فعالانه‌ای انجام می‌دهد. مرز مشخص که به معنای حفظ استقلال فردی و زوجی در عین داشتن ارتباطات بیرونی مفید شامل گویه‌هایی است که بیانگر در دسترس بودن و پاسخگویی همسر، احترام به حریم شخصی دو نفر و ارتباط متوازن و مفید با دیگران است. عامل سوم شامل پذیرش تفاوت‌ها بود که گویه‌های آن بیانگر نگرش مثبت نسبت به تفاوت‌های فردی همسر است، به‌طوری که تفاوت‌ها به‌عنوان بخش مفیدی از رابطه همچون یک منبع و سرمایه موجب رشد رابطه می‌شود.

شایان‌ذکر است در نظریه مینوچین اصطلاح «کارآمد» برای بیان وضعیت مطلوب و بهینه کارکرد سیستم خانواده به کار می‌رود؛ عوامل و مؤلفه‌های استخراج‌شده در این پژوهش نیز کاملاً بر مبنای چارچوب مفهومی و اصول بنیادین نظریه ساختاری مینوچین شکل گرفته و استخراج شده‌اند (Minuchin, 1974; Gurman et al., 2015)، زیرا تأکید زیادی بر بهبود عملکرد زیرمنظومه زناشویی دارد، به‌طوری که در یک رابطه زناشویی کارآمد برون‌سازی متقابل به‌خوبی رخ می‌دهد، مرزهای مشخص هستند، تفاوت‌های همسر به‌عنوان فرصت در نظر گرفته می‌شود و مهارت‌های سازنده حل مسئله برای مواجهه با چالش‌های زوجی وجود دارد (McCauley & Fosco, 2022) که به‌تبع آن موجب افزایش عملکرد خانوادگی زوج‌ها و کاهش تعارضات زناشویی می‌شود (Sadatmand et al., 2024; Mohammadi et al., 2020).

پژوهش حاضر نشان داد که بین رابطه زناشویی کارآمد و کیفیت رابطه زناشویی همبستگی مثبت و معنادار و بین رابطه زناشویی کارآمد و فرسودگی زناشویی همبستگی منفی و معنادار وجود داشت و روایی همگرا و واگرا تأیید شد که با نتایج سایر مطالعات مطابقت دارد (Sen et al., 2024; Lavner et al., 2016). در تبیین می‌توان این‌طور استدلال کرد که رابطه زناشویی کارآمد از طریق ارتباطات سازنده، مرزبندی‌های مشخص و پذیرش تفاوت‌ها به زوج‌ها اجازه می‌دهند تا رویکردی فعالانه در مدیریت زندگی مشترک اتخاذ کنند و هم‌زمان برای ارتقای تبادلات مثبت و نیز مدیریت سازنده تنش‌ها برنامه‌ریزی کنند (Minuchin, 1974; Gurman et al., 2015). بدین ترتیب، از طریق مجموعه‌ای از نگرش‌ها و تبادل‌های رفتاری مثبت، سازنده و متقابل در تعاملات بین‌فردی زوج‌ها، رابطه به طور مستمر بازسازی و تقویت شده که در نهایت منجر به ارتقای کیفیت رابطه و کاهش فرسودگی زناشویی می‌گردد. همچنین ریشه دوم AVE عامل‌ها نیز بزرگ‌تر از مقدار ضریب همبستگی با سایر عامل‌ها در مدل محسابه شد و روایی واگرا بر اساس روش Fornell and Larcker (1981) تأیید شد. همچنین مقادیر AVE برای عامل اول و سوم برابر با ۰/۵۵، ۰/۴۷ و ۰/۶۷ که از ۰/۵۰ بیشتر یا نزدیک به ۰/۵۰ است و روایی همگرا تأیید شد.

نتایج حاصل از تحلیل پایایی حاکی از آن است که مقیاس «رابطه زناشویی کارآمد» از درجه اعتبار بسیار بالایی برخوردار است و ضریب آلفای کرونباخ برای «ارتباط سازنده»، «مرز مشخص» و «پذیرش تفاوت‌ها» به ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۸۴ و ۰/۸۸ و پایایی

ترکیبی نیز به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ برآورد گردید. در پژوهشی مشابه و همسو با پژوهش حاضر که با هدف ساخت و اعتباریابی یک مقیاس جدید بر مبنای نظریه مینوچین (مقیاس مرزهای ارتباطی خانواده) در ایران انجام شد، نتایج روایی نشان داد که سه عامل مرزهای بهنجار، مرزهای به‌هم‌تنیده و مرزهای گسسته ۶۲/۲۸ درصد از واریانس مرزهای ارتباطی خانواده را با توان خوبی اندازه‌گیری می‌کنند و همچنین پایایی نیز بین ۰/۶۳ و ۰/۷۲ گزارش شد (Kiani Chalmardi et al., 2021).

این پژوهش بر روی معلمان شهر رشت و با استفاده از روش نمونه‌گیری داوطلبانه اجرا شده است و در تعمیم یافته‌ها باید احتیاط کرد؛ ازاین‌رو، تکرار این مطالعه بر روی گروه‌های شغلی مختلف و با تنوع جمعیت‌شناختی بیشتر، می‌تواند دیدگاه جامع‌تری نسبت به ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس ارائه دهد. همچنین باتوجه‌به کاربرد گسترده نظریه مینوچین در حوزه مشاوره خانواده، پیشنهاد می‌شود مقیاس‌های مرتبط دیگر با این رویکرد ساخت و اعتباریابی گردند. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر «مقیاس رابطه زناشویی کارآمد» از روایی و پایایی معتبری برخوردار است و مشاوران خانواده که در زمینه مشاوره ازدواج و زوج‌درمانی فعال هستند، می‌توانند از این مقیاس برای پژوهش‌های بیشتر و مرتبط و همچنین ارزیابی مؤثر و مداخله سازنده استفاده کنند.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: طراحی پژوهش، روش‌شناسی، تحلیل داده‌ها؛ نویسنده دوم: نگارش نسخه اولیه، بازنگری و ویرایش مقاله؛ نویسنده سوم: گردآوری داده‌ها، بازنگری و ویرایش مقاله؛ تمامی نویسندگان نسخه نهایی مقاله را مطالعه و تأیید کرده‌اند.

سپاسگزاری

پژوهشگران از شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایند.

تعارض منافع

در پژوهش حاضر هیچ تعارض منافعی وجود ندارد.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌دارند که این پژوهش و نگارش مقاله هیچ‌گونه حمایت مالی، گرنت پژوهشی یا منبع مالی دیگری دریافت نکرده است.

بیانیه دسترس‌پذیری داده‌ها

داده‌های پشتیبان این پژوهش بنا به درخواست منطقی از نویسنده مسئول قابل دریافت است.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

در تهیه این مقاله، نویسندگان از ابزار هوش مصنوعی صرفاً جهت ویراستاری جزئی بخش‌هایی از متن استفاده شده است و مسئولیت کامل صحت، اصالت و محتوای نهایی مقاله بر عهده نویسندگان است.

تأییدیه اخلاقی

در این پژوهش اصول اخلاقی برگرفته از بیانیه هلسینکی (Helsinki declaration)، از جمله کسب رضایت آگاهانه، تشریح اهداف مطالعه برای شرکت‌کنندگان، حفظ محرمانگی داده‌ها و امکان خروج داوطلبانه از پژوهش به‌دقت رعایت شد.

References

Arab, M.R., Mardpour, A., & Mahmudi, A. (2025). Comparison of the Effectiveness of Structural Family Therapy and Transactional Analysis Therapy on Distress Tolerance in Couples with Marital Dissatisfaction. *IJPN, 13*(1), 62-78. [In Persian] https://doi.org/10.22034/IJPN.13.1.62

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates, Inc. https://doi.org/10.4324/9781315827506

Chonody, J. M., Gabb, J., Killian, M., & Dunk-West, P. (2018). Measuring Relationship Quality in an International Study: Exploratory and Confirmatory Factor Validity. *Research on social work practice*, *28*(8), 920–930. https://doi.org/10.1177/1049731516631120

Colapinto, J. (2019). Structural family therapy. In B. H. Fiese, M. Celano, K. Deater-Deckard, E. N. Jouriles, & M. A. Whisman (Eds.), *APA handbook of contemporary family psychology: Family therapy and training* (pp. 107–121). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000101-007

Dehghani, M., & Bernards, J. (2022). The effectiveness of structural family therapy in repairing behavioral problems and improving family functioning in single-parent families in Iran. *Journal of marital and family therapy*, *48*(4), 1040–1058. https://doi.org/10.1111/jmft.12597

Delghandi, B., & Namani, E. (2024). Comparing the effectiveness of structural family therapy and mindfulness-based family therapy in cohesion and adaptability in couples with marital dissatisfaction. *Heliyon*, *10*(4), e24827. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e24827

Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1987). The assessment of marital quality: A reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, *49*(4), 797–809. https://doi.org/10.2307/351973

Finn, S. E. (2015). Therapeutic Assessment with couples. *Pratiques Psychologiques, 21*(4), 345–373. https://doi.org/10.1016/j.prps.2015.09.008

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research, 18*(1), 39–50. https://doi.org/10.1177/002224378101800104

Gurman, A. S., Lebow, J. L., & Snyder, D. K. (Eds.). (2015). *Clinical handbook of couple therapy* (5th ed.). The Guilford Press. https://books.google.com/books/about/Clinical_Handbook_of_Couple_Therapy_Fift.html?id=XBnvCQAAQBAJ

Khanjani Veshki, S. & Molaei Yasavoli, M. (2026). The Effectiveness of Systemic–Behavioral Couple Therapy on Marital Satisfaction, Marital Burnout, and Positive Feelings Toward the Spouse in Married Women with Marital Conflicts Referred to Counseling Centers. *Iranian Journal of Family Psychology*, *13*(1), 44–60. [In Persian]https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2087587.1506

Kiani Chalmardi, A. , Asadi, M. , Shiralipur, A., & Fathi, E. (2021). Family Relational Boundaries Questionnaire (FRBQ): Developing and Standardization. *Journal of School Psychology*, *9*(4), 20-33. [In Persian] https://jsp.uma.ac.ir/article_1252_en.html?lang=en

Lam, L. W. (2012). Impact of competitiveness on salespeople's commitment and performance. *Journal of Business Research, 65*(9), 1328-1334. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2011.10.026

Lavner, J. A., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2016). Does Couples' Communication Predict Marital Satisfaction, or Does Marital Satisfaction Predict Communication?. *Journal of marriage and the family*, *78*(3), 680–694. https://doi.org/10.1111/jomf.12301

Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology, 28*(4), 563–575. https://doi.org/10.1111/j.1744 6570.1975.tb01393.x

Lim A. Y. (2025). Promoting Acceptance of Differences: A Web-Based Intervention for South Korean Couples. *Journal of marital and family therapy*, *51*(3), e70044. https://doi.org/10.1111/jmft.70044

McCauley, D. M., & Fosco, G. M. (2022). Family and individual risk factors for triangulation: Evaluating evidence for emotion coaching buffering effects. *Family Process*, *61*(2), 841–857. https://doi.org/10.1111/famp.12703

Minuchin, S. (1974). *Families and Family Therapy.* Cambridye, MA: Harvard University Press.

Mohammadi, S., Moradi, O., Shafiabady, A., & Ahmadian, H. (2020). The Comparison of the Effectiveness of Structural Couple Therapy and Redecision Couple Therapy Method on the Reduction of Marital Conflicts in Infertile Couples. *Avicenna J Neuro Psycho Physiology, 7* (2), 77-84. https://doi.org/10.32592/ajnpp.2020.7.2.101

Mundfrom, D. J., Shaw, D. G., & Ke, T. L. (2005). Minimum Sample Size Recommendations for Conducting Factor Analyses. *International Journal of Testing*, *5*(2), 159–168. https://doi.org/10.1207/s15327574ijt0502_4

Namani, E., & Dehmardeh, M. (2020). The effectiveness of structural family therapy on coping strategies, family cohesion and adaptability in couples with marital dissatisfaction. *Counseling and psychotherapy culture*, *11*(44), 187-218. https://doi.org/10.22054/qccpc.2020.51841.2381[In Persian]

Navarre S. E. (1998). Salvador Minuchin's structural family therapy and its application to multicultural family systems. *Issues in Mental Health Nursing*, *19*(6), 557–570. https://doi.org/10.1080/016128498248845

Navidi, F. (2006). Surveying and comparing the relationship between couple burnout and organizational climate factors among employees of education offices and nurses in hospitals in Tehran. Shahid Beheshti University.

Pamenari, K., & Mousavi Nasab,S M.H . (2025). A Structural Model of the Relationship between Big Five Personality Traits and Marital Conflict in Married Women: The Sequential Mediating Role of Self-Esteem and Sexual Satisfaction. *Iranian Journal of Family Psychology*, *12*(2), 48-64. [In Persian] https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2075818.1469h

Russo, M., Ollier-Malaterre, A., Kossek, E. E., & Ohana, M. (2018). Boundary Management Permeability and Relationship Satisfaction in Dual-Earner Couples: The Asymmetrical Gender Effect. *Frontiers in Psychology*, *9*, 1723. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01723

Sabzevari, P., Khoyinejad, G., & Saffarian Toosi , M. R. (2023). comparing the effectiveness of Bowen's family-based approach and Minuchin's structural family therapeutic approach on improving communication patterns and reducing marital conflicts in women suffering from emotional divorce. *Applied Family Therapy Journal (AFTJ)* , *4*(2), 205 226. [In Persian] https://doi.org/10.61838/kman.aftj.4.2.13

Sadatmand, N. S., Etemadi, O., Bahrami, F., & Fatehizadeh, M. (2024). Effectiveness of Structural Couple Therapy and Intensive Short-Term Dynamic Psychotherapy on Intrapersonal-Interpersonal Skills and Family Function in Couples. *Iranian Evolutionary Educational Psychology Journal*, *6*(4), 297-318.https://doi.org/10.22034/6.4.297

Sen, B., Bulut Serin, N., & Karagülmez, K. (2024). Spouse Burnout and Marriage Satisfaction in Married Individuals: The Mediating Role of Psychologıcal Well-being. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, *15*(2), 1266-1284. https://doi.org/10.51460/baebd.1465197

Tamannaeifar,M., mazhabdar, A., & Esmikhani,M . (2025). Structural Model of Marital Virtues and Psychological Well-Being in Relation to Marital Satisfaction: The Mediating Role of Marital Conflicts. *Iranian Journal of Family Psychology*, *12*(1), 1-14. [In Persian] https://doi.org/10.22034/ijfp.2025.2061444.1417

Tan, K., Jarnecke, A. M., & South, S. C. (2017). Impulsivity, communication, and marital satisfaction in newlywed couples. *Personal Relationships, 24*(2), 423–439. https://doi.org/10.1111/pere.12190

Taqizadeh Firouzjaei, I., Sadat, Z., Taghadosi, M., & Habibabadi, B. (2018). Psychometric Properties of the Relationship Quality Scale (RQ). *Payesh, 17*(1), 85-94. https://doi.org/20.1001.1.16807626.1396.17.1.8.8 [In Persian]

Thayyil, M. M., & Rani, A. (2021). Structural Family Therapy with a Client Diagnosed with Dissociative Disorder. *Indian journal of psychological medicine, 43*(6), 549–554. https://doi.org/10.1177/0253717620969067

Waltz, C. W., & Bausell, R. B. (1981). *Nursing Research: Design, Statistics and Computer Analysis*. Philadelphia, PA: F.A. Davis. https://books.google.com/books/about/Nursing_Research.html?id=cyJtAAAAMAAJ

ضمیمه: مقیاس رابطه زناشویی کارآمد

پرسش‌نامه زیر با هدف صرفاً پژوهشی به‌دنبال درک بهتر رابطه زناشویی تهیه شده است و هیچ پاسخ درست یا غلطی وجود ندارد، لطفاً به پرسش‌ها صادقانه پاسخ دهید.

ردیف	عبارت	کاملاً موافقم	موافقم	تا حدودی موافقم	تا حدودی مخالفم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	ما برای داشتن رابطه رضایت‌بخش تغییراتی در خودمان ایجاد کرده‌ایم.						
۲	من و همسرم گاهی اوقات برای داشتن یک رابطه زناشویی رضایت‌بخش از خواسته‌های صرفاً فردی خودمان می‌گذریم.						
۳	به نظر من خودخواهی در رابطه زناشویی باعث فاصله‌گیری زن و شوهر از یکدیگر می‌شود.						
۴	اشکالی ندارد گاهی اوقات نیازهای همسرم بر خواسته‌های من اولویت داشته باشد.						
۵	من و همسرم در صورت بروز مشکل، مستقیماً با یکدیگر صحبت می‌کنیم تا به یک راه‌حل مشترک برسیم.						
۶	در زمان تعارض به‌جای اجتناب از مشکل، از راه‌حل‌های منطقی و سازنده استفاده می‌کنیم.						
۷	اگر نتوانم اختلافم با همسرم را مدیریت کنم، به‌جای پرت‌کردن حواسم به مسائل دیگر (مثلاً به فرزندم نزدیک‌تر شوم یا بیشتر درگیر کارهای بیرون از خانه شوم)، سعی می‌کنم با همسرم درباره آن صحبت کنم و راه‌حلی بیابم.						
۸	هر زمانی که به همسرم نیاز دارم، به‌راحتی می‌توانم به او دسترسی داشته باشم.						
۹	من و همسرم اجازه نمی‌دهیم که دیگران بی‌دلیل در زندگی ما دخالت کنند.						
۱۰	من و همسرم به حریم شخصی یکدیگر احترام می‌گذاریم.						
۱۱	بین من و همسرم با دیگران (مثلاً فرزندان، خانواده‌ها، اقوام) مرز مشخص وجود دارد.						
۱۲	من و همسرم با دیگران (مثلاً خانواده خود و همسر) ارتباط متقابل و سازنده داریم.						
۱۳	تفاوت‌های بین من و همسرم به رشد ما کمک کرده است.						
۱۴	تفاوت‌ها در زندگی زناشویی به افزایش کیفیت رابطه کمک می‌کند.						
۱۵	اختلاف‌ها و تفاوت‌های بین خودم و همسرم را فرصتی برای یادگیری مشترک می‌بینم.						

مقیاس رابطه زناشویی کارآمد: گویه‌های ۱ تا ۷ (ارتباط سازنده)، گویه‌های ۸ تا ۱۲ (مرز مشخص)، گویه‌های ۱۳ تا ۱۵ (پذیرش تفاوت‌ها)؛ نمره‌گذاری از ۶ (کاملاً موافقم) تا ۱ (کاملاً مخالفم) و نمره بیشتر نشانگر رابطه زناشویی کارآمد بالاتر